

Συμβούλιο της Επικρατείας: 3842/2004

Πηγή: ΕΑΕΔ 40/2006, σελ. 671

Ναυάγιο και εργατικό ατύχημα

Η επιδείνωση καρδιολογικής παθήσεως εξ αιτίας συνθηκών ναυαγίου μπορεί να χαρακτηριστεί εργατικό ατύχημα μόνον εάν υπάρχει γνωμάτευση υγειονομικών επιτροπών ότι υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παθήσεως και του ατυχήματος (ναυαγίου) αιτιολογημένη επαρκώς.

Πρόεδρος: ο σύμβουλος κ. Π. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Εισηγητής: η πάρεδρος κα Τ. ΚΟΜΒΟΥ

Δικηγόρος: ο κ. ΚΩΝ. ΣΟΥΜΑΚΗΣ

Στην προκειμένη περίπτωση, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, σε συνδυασμό με τα λοιπά παραδεκτά λαμβανόμενα υπ' όψιν κατ' αναίρεση διαδικαστικά έγγραφα, προκύπτουν τα εξής: Ο αναιρεσείων, ο οποίος γεννήθηκε το έτος 1938 και απογράφηκε ως ναυτικός στις 2.11.1977, πραγματοποίησε συνολική ναυτική υπηρεσία 2 ετών και 21 ημερών. Η τελευταία ναυτολόγησή του έγινε στις 28.10.1986 στο πλοίο «Ν.Σ.», από το οποίο και απολύθηκε στις 15.11.1986. Το εν λόγω πλοίο απέπλευσε από το Άμστερνταμ της Ολλανδίας στις 8.11.1986 με προορισμό την Κούβα. Κατά την διάρκεια του ταξιδιού οι καιρικές συνθήκες χειροτέρευαν, και τελικά στις 15.11.1986, ενώ το πλοίο έπλεε Β.Α. των Αζόρων, βυθίσθηκε λόγω ρήγματος και εισροής υδάτων. Δυο ημέρες νωρίτερα (13.11.1986) το πλήρωμα είχε εγκαταλείψει το πλοίο, παραλήφθηκε δε από το πορτογαλικό πλοίο «NAVIGANTE GUF1» και αποβιβάστηκε στο AVEIRO Πορτογαλίας, όπου παρασχέθηκαν οι πρώτες βοήθειες από γιατρό του εκεί νοσοκομείου. Μετά τον επαναπατρισμό του, ο αναιρεσείων, με την 86755/17.12.1986 αίτησή του προς το Ν.Α.Τ., ζήτησε τη χορήγηση συντάξεως λόγω ναυτικού εργατικού ατυχήματος. Κατά την ένορκη προανάκριση, που διενεργήθηκε από το αρμόδιο τμήμα του Κεντρικού Λιμεναρχείου Πειραιώς, ο αναιρεσείων δήλωσε (στις 7.1.1987) ότι ένα χρόνο πριν είχε υποστεί έμφραγμα και είχε νοσηλευθεί επί δεκαήμερο στο Νοσοκομείο «Ερυθρός Σταυρός». Επίσης δήλωσε ότι μετά την έξοδό του από το εν λόγω νοσοκομείο δεν είχε ενοχλήματα, και μόνον μετά το ναυάγιο και την επιστροφή του στην Ελλάδα, άρχισε να αισθάνεται εκ νέου ενοχλήσεις στην καρδιά του. Η Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή του Ι.Κ.Α., στην οποία ο αναιρεσείων παραπέμφθηκε προς εξέταση, καθώς και η Δευτεροβάθμια Υγειονομική Επιτροπή του Ι.Κ.Α., στην οποία αυτός προσέφυγε, με τις γνωματεύσεις τους, αντιστοίχως, αποφάνθηκαν ότι ο αναιρεσείων «παρουσιάζει παλιό έμφραγμα μυοκαρδίου κατωτέρου τυχώματος, πιθανή στηθάγχη και σακχαρώδη διαβήτη. Δεν υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παθήσεώς του, είναι ανίκανος για εργασία (απολύτως και διαρκώς) με ποσοστό αναπηρίας 67%. Είναι πιθανόν η πάθησή του να επιδεινώθηκε λόγω του «στρες» κατά τη διάρκεια του ναυαγίου. Και το έμφραγμα και ο σακχαρώδης διαβήτης είναι νόσοι κοινά με μακρά περίοδο ασυμπτωματική, κατά τη διάρκεια της οποίας οι παθολογοανατομικές εξεργασίες εξελίσσονται βαθμιαίως». Κατόπιν τούτων, ο Διευθυντής Παροχών του Ν.Α.Τ., με τις 2384 και 2385/18.8.1988 αποφάσεις του, απέρριψε το αίτημα του αναιρεσείοντος για χαρακτηρισμό των παθήσεών του ως ναυτικού εργατικού ατυχήματος, καθώς και το αίτημά του για χορήγηση συντάξεως λόγω ανικανότητας από το ατύχημα αυτό, ως νόμω αβάσιμα.

Κατά των αποφάσεων αυτών ο αναιρεσείων άσκησε προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιώς, με την οποία, μεταξύ άλλων, ισχυρίστηκε ότι η επιδείνωση της καρδιολογικής παθήσεώς του οφειλόταν στις συνθήκες του ναυαγίου. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εξέδωσε την 3335/1989 προδικαστική απόφαση του, με την οποία, αφού έκρινε ότι οι ανωτέρω γνωματεύσεις των Υγειονομικών Επιτροπών του Ι.Κ.Α. είναι ασαφείς, καθ'όσον δεν διατυπώνεται σε αυτές συγκεκριμένη θετικού ή αρνητικού χαρακτήρα κρίση για την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των παθήσεων του αναιρεσείοντος και του ατυχήματος που συνέβη σε αυτόν (ναυάγιο), και επομένως πλημμελώς αιτιολογημένες, ανέπεμψε την υπόθεση στο Ν.Α.Τ., προκειμένου η αρμόδια υγειονομική επιτροπή να αποφανθεί αιτιολογημένα ως προς το εάν οι συνθήκες και το «στρες», που αντιμετώπισε ο αναιρεσείων κατά τη διάρκεια του ναυαγίου, επιδείνωσαν την ήδη κακή καρδιολογική του κατάσταση του. Σε εκτέλεση της προδικαστικής αυτής αποφάσεως το Ν.Α.Τ. προσκόμισε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιώς την 1469/2.8.1990 γνωμάτευση της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής του Ι.Κ.Α., στην οποία αναφέρονται τα εξής: «ουδεμία πάθησις εκ της καρδιάς ούτε νοσηλεία εις τον ΕΡΥΘΡΟ ΣΤΑΥΡΟ διεπιστώθη πριν το ναυάγιο (15.11.1986). Ως εκ τούτου δεν προϋπήρχε πάθησις της καρδιάς, η οποία να επιδεινωθεί με το ναυάγιο. Επομένως, τα ερωτήματα από το Δ.Π.Π. είναι άνευ αντικειμένου. Η πάθησις της καρδιάς διεπιστώθη βάση ιατρικών πιστοποιητικών το πρώτον την 3.12.1986. Το νυν ΗΚΓ/φημα παρουσιάζει εικόνα παλαιού κατωτέρου εμφράγματος μυοκαρδίου. Δεν υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παθήσεώς του και της εργασίας του στο πλοίο». Ακολουθώντας, το ίδιο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, επιληφθέν εκ νέου της υποθέσεως, έκρινε, με την 795/1991 νέα προδικαστική απόφασή του, ότι και η ανωτέρω νεότερη γνωμάτευση είναι πλημμελώς αιτιολογημένη, εν όψει της προσκομισθείσης από τον αναιρεσείοντα από 19.10.1989 εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης του καρδιολόγου Χ.Β. -που είχε διαταχθεί με την 797/1989 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Πειραιώς (διαδικασία εργατικών διαφορών)- στην οποία αναφέρεται ότι η «παραμονή του εν λόγω ναυτικού επί τόσες ώρες στην παγωμένη θάλασσα (αλλαγή θερμοκρασίας), η σφοδρή θαλασσοταραχή, η δύσκολη παραλαβή του από τα προσπλεύσαντα πλοία, είναι ασυζητητί και ανενδοίαστα η αιτία στην επίδραση του οργανισμού του Ι.Π., όπως τούτο άλλωστε καταφαίνεται και στο οικείο Ηλεκτροκαρδιογράφημα (ΗΚΓ)», καθώς και του ότι στις γνωματεύσεις των υγειονομικών επιτροπών –τόσο στη νεότερη, όσο και στις προηγούμενες- δεν αναφέρεται ρητώς αν οι συνθήκες του ναυαγίου μπορούσαν να προκαλέσουν την καρδιολογική πάθηση του αναιρεσείοντος, ανεξαρτήτως αν αυτή προϋπήρχε ή όχι του ναυαγίου. Για τον λόγο αυτό, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο ανέπεμψε εκ νέου την υπόθεση στο Ν.Α.Τ., προκειμένου η αρμόδια υγειονομική επιτροπή, αφού λάβει υπ'όψιν της και εκτιμήσει το περιεχόμενο της ως άνω εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης, να αποφανθεί αιτιολογημένα, με συγκεκριμένη θετικού ή αρνητικού χαρακτήρα κρίση, ως προς το εάν οι συνθήκες και το «στρες», που αντιμετώπισε ο αναιρεσείων κατά τη διάρκεια του ναυαγίου, μπορούσαν να επιδράσουν δυσμενώς στον οργανισμό του και να προκαλέσουν την διαπιστωθείσα καρδιολογική πάθησή του. Ακολούθησε η 2455/5.12.1991 γνωμάτευση της Δευτεροβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής του Ι.Κ.Α., η οποία στηρίχθηκε, όπως αναφέρεται σ'αυτή, στις ιατρικές γνωματεύσεις και πιστοποιητικά που υπάρχουν στο φάκελο, και αναφέρει τα εξής: «Δεν υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των παθήσεών του και της εργασίας του στο πλοίο. Το «στρες» που αντιμετώπισε ο ασφαλισμένος κατά τη διάρκεια του ναυαγίου δεν υπάρχει αποδεδειγμένη ιατρική εξέταση που να προσδιορίζει επακριβώς ότι μπορούσε να οδηγήσει εις οξύ έμφραγμα μυοκαρδίου, δεδομένου ότι ο σακχαρώδης διαβήτης ή η

ισχαιμική καρδιοπάθεια είναι νόσοι χρονοβόροι και μπορούν να προκαλέσουν έμφραγμα και σε μίαν ήρεμον κατάστασιν του ατόμου...». Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιώς, το οποίο επελήφθη για Τρίτη φορά της υποθέσεως, θεώρησε ότι η τελευταία αυτή γνωμάτευση είναι επαρκώς αιτιολογημένη, καθ'όσον σε αυτήν σαφώς αναφέρεται ότι από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι το ναυάγιο προκάλεσε την καρδιακή πάθηση του αναιρεσειόντος, και έκρινε ότι δεν υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσης υγειονομικής βλάβης και του βεβαιωθέντος ναυτικού ατυχήματος. Με τα δεδομένα αυτά, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιώς, με την 1251/1992 απόφασή του, απέρριψε την προσφυγή του αναιρεσειόντος ως αβάσιμη. Κατά της πρωτόδικης αυτής αποφάσεως ο αναιρεσειόν άσκησε έφεση ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιώς. Το δικάσαν δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αφού θεώρησε ότι η ως άνω τελευταία γνωμάτευση της ανωτέρω Δευτεροβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής, που εκδόθηκε σε εκτέλεση της τελευταίας (795/1991) προδικαστικής αποφάσεως του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, είναι αιτιολογημένη, και ως εκ τούτου δεσμευτική για τα διοικητικά δικαστήρια, αφού η Επιτροπή αυτή, μετά από μελέτη και έρευνα των ιατρικών πορισμάτων και ειδικών εξετάσεων που αφορούσαν την κατάσταση υγείας του αναιρεσειόντος, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πάθησή του δεν είναι απότοκος του ναυαγίου που συνέβη στις 15.11.1986, έκρινε ότι δεν υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσης υγειονομικής βλάβης του αναιρεσειόντος (καρδιακή πάθηση) και του βεβαιωθέντος ναυτικού ατυχήματος. Με τις σκέψεις αυτές, το δικάσαν Διοικητικό Εφετείο επικύρωσε την οριστική απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιώς και απέρριψε την έφεση του αναιρεσειόντος ως αβάσιμη.

Επειδή, η ανωτέρω κρίση του δικάσαντος Διοικητικού Εφετείου είναι πλημμελώς αιτιολογημένη. Και τούτο διότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο στήριξε την κρίση του στην ως άνω τελευταία γνωμάτευση (2455/5.12.1991) της Δευτεροβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής του Ι.Κ.Α., η οποία, όμως, δεν είναι προσηκόντως αιτιολογημένη, καθ'όσον η Επιτροπή αυτή δεν απάντησε στα ειδικότερα ερωτήματα που της τέθηκαν με την τελευταία προδικαστική απόφαση (795/1991) του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, και συγκεκριμένα δεν διατύπωσε σαφή κρίση ως προς το εάν οι συνθήκες του ναυαγίου και το «στρες», που αντιμετώπισε ο αναιρεσειών κατά τη διάρκεια αυτού, μπορούσαν να προκαλέσουν τη σοβαρή πάθησή του, ιδίως εν όψει της προαναφερθείσης πραγματογνωμοσύνης καρδιολόγου, σύμφωνα με την οποία – όπως το περιεχόμενό της, κατά τα προεκτεθέντα, παρατίθεται στην εν λόγω προδικαστική απόφαση και το οποίο όφειλε να συνεκτιμήσει η υγειονομική επιτροπή – οι λίαν δυσμενείς συνθήκες του ναυαγίου προκάλεσαν μετά βεβαιότητας την καρδιολογική πάθηση του αναιρεσειόντος. Για το λόγο αυτό, βασίμως προβαλλόμενο με την κρινόμενη αίτηση, πρέπει αυτή να γίνει δεκτή και να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση.

Επειδή, μετά την αναίρεση της προσβαλλομένης αποφάσεως, η υπόθεση, η οποία χρήζει διευκρινίσεως κατά το πραγματικό, πρέπει να παραπεμφθεί στο ίδιο δευτεροβάθμιο δικαστήριο για νέα κρίση. Εν όψει, όμως, της πλοκής της παρούσης υποθέσεως, το Διοικητικό Εφετείο Πειραιώς πρέπει να κρίνει αυτό επί του αιτήματος του αναιρεσειόντος, αφού προηγουμένως εκφέρει κρίση επί των ιατρικής φύσεως θεμάτων, χρησιμοποιώντας τα προς τούτο πρόσφορα αποδεικτικά μέσα (πρβλ. Σ.τ.Ε. 2161/2001).